

Den röda ballongen

Mitt allra första filmminne är en bild av en röd ballong, svävande mot en blå himmel. Vad hette filmen? undrade jag under många år, och fick så småningom det – självklara – svaret: *Den röda ballongen*, fransk film av Albert Lamorisse från 1956.

Den röda ballongen är en poetisk filmsaga utan ord, 36 minuter lång. Den belönades med Guldpalmen i Cannes, en Oscar för bästa originalmanus och en lång rad andra festivalpriser. Kan någon föreställa sig att en kortfilm för barn skulle kunna få en sådan uppmärksamhet idag? Knappast.

Fyrtio år senare, lagom till filmens 100-årsjubileum, får *Den röda ballongen* svensk nypremiär. Filminstitutet har tagit fram en omsorgsfullt renoverad kopia, där ballongen lyser lika förtrollande röd som någonsin.

Det handlar nämligen inte om vilken ballong som helst, utan om en som är större, rundare och rödare än någon annan. Sexårige Pascal hittar den en morgon på väg till skolan och tar den med sig. Snart upptäcker han att detta är en ballong som man inte behöver hålla eller binda fast. Ballongen följer Pascal överallt av egen fri vilja. Den flyger bakom bussen där han inte får ta den med, och väntar tålmodigt utanför skolan.

Ibland är ballongen busig. Då retas den med skolans stränge rektor eller slinker in i kyrkan med Pascal och hans farmor – vilket ger Pascal själv en chans att smita därifrån. Ja, den tolkar faktiskt pojkens önskningar och hjälper honom att uppfylla dem, som när den sammanför Pascal med en söt flicka på gatan genom att själv ta kontakt med hennes blåa ballong.

Den som har en magisk ballong som vän blir förstas utsatt för andras avundsjuka och illvilja. Traktens stora, farliga pojkar gaddar sig samman för att ta ifrån Pascal hans ballong. Pascal flyr men blir omringad. Pojkarna tar med sig ballongen till en ödetomt högt uppe i Montmartres berg. När Pascal till slut hinner ikapp dem är det försent.

En sten från en slangbella träffar den röda

ballongen. Det blir dödost. Ballongens släta yta börjar skrynklas. Sakta pyser luften ut tills bara en röd gummitrasa återstår. Pascal sitter ensam på marken och betraktar den.

Det är en scen som påminde mig om döds scenen i *E.T.* Liksom Spielberg många år senare tog Lamorisse barnets känslor på allvar och förstod att smärtan i att förlora en älskad vän är lika stor antingen det handlar om en människa, ett djur, en utomjording eller en magisk ballong.

Men Lamorisse lämnar inte heller barnet med sin förtvivlan. Medan Pascal sörjer sin vän rymmer varenda ballong i Paris från sin ägare för att trösta pojken. Omgiven av ballonger i regnbågens alla färger börjar Pascal le igen. Han samlar in ballongsnörena i handen och svävar iväg över hustaken, lycklig och befriad.

Bilden som jag mindes fanns inte med i filmen. Den var en sammansmältning av flera andra bilder, en essens av sexåringens upplevelse. Jag tror att dagens sexåringar också kommer att vara mottagliga för *Den röda ballongens* magi. Tidsdräkten må vara främmande, musiken lite gammalmodig och tempot stillsamt i jämförelse med dagens barnfilmutbud. Trots åren som gått har *Den röda ballongen* bevarat sin poetiska fräschör och sin förmåga att fånga barndomens starka och skiftande känslor. Den är en av barnfilmens få verkliga klassiker – inget museiföremål utan ett levande konstverk.

ANNIKA THOR

Frankrike 1956 Le ballon rouge Manus & regi: Albert Lamorisse Foto: Edmond Sechan **36** min **Barntillåten** I rollerna Pascal Lamorisse, Sabine Lamorisse mfl

Distribution: Svenska Filminstitutet